

Nr 2159

av herr Magnusson i Borås m. fl.

med anledning av propositionen 1975: 110 om verksamheten vid Erikshergs Mekaniska Verkstads AB.

I propositionen 1975: 110 läggs förslag till åtgärder för att kortsiktigt lösa krisen vid Eriksbergs Mekaniska Verkstads AB (EMV). Sålunda föreslås att staten per den 1 juli 1975 för ett symboliskt belopp — 1 000 kr. — övertar samtliga aktier i EMV från dess moderbolag Ångfartygs AB Tirfing. Tirfing å sin sida lämnar EMV ett koncernbidrag för år 1974 på 225 milj. kr. samt beställer två fartyg till ett pris som, enligt uppgifter i pressen, innebär ett överpris om 60 milj. kr. Staten garanterar vidare ett lån på 150 milj. kr. till Tirfing att amorteras på tio år för att Tirfing skall kunna lämna det nämnda koncernbidraget. Staten ställer också en kredit på 200 milj. kr. till EMV:s förfogande.

Varvsindustrin världen över befinner sig i en allvarlig krissituation. Skälet härtill är, kort uttryckt, att förbrukningen av oljeprodukter till följd av de höjda oljepriserna nu väntas bli lägre än vad som tidigare antagits och legat till grund för fartygsbeställningar och varvsutbyggnader. Därtill kommer att arbetsvillkoren för varvsindustrin rent allmänt är komplicerade. 1975 års varvskommission har i sin till propositionen fogade rapport beskrivit varvsindustrins situation på följande sätt:

- Snabba och internationellt betingade marknadsfluktuationer, sannolikt utan motsvarighet i andra större industrigrenar.
- Hög skuldsättningsgrad (lågt eget kapital i förhållande till balansomslutningen) till följd av den mycket omfattande kreditgivningen till fartygsbeställare med åtföljande refinansiering.
- Avsevärd känslighet för fluktuationer i valutakurserna på grund av omfattande engagemang i utländsk valuta.
- Avsevärd känslighet för räntevariationer vid upplåning. Fartygskontrakten har i stor utsträckning tagits i fasta räntor.
- Lång orderstock, ofta med fartygskontrakt i fasta priser medan kostnaderna i stor utsträckning får betalas i löpande priser.
- Ojämn orderingång, vilket bl. a. ofta lett till pressade produktionsprogram medförande temporär brist på arbetskraft och underleveranser.

Vidare bör kraftigt understrykas att varvsindustrin världen över ofta är kraftigt subventionerad och understödd av staten.

De betydande förlusterna hotar EMV:s framtid. Varvskommissionen har riktat hård kritik mot det sätt på vilket EMV sköts. Samtidigt

måste konstateras att den svenska varvsnäringens konkurrensläge är svårt, främst därför att andra länder till skillnad från Sverige beviljat den inhemska varvsindustrin ett generellt statligt stöd. Före EMV har Götaverken och Uddevallavarvet vid olika tillfällen brottats med stora svårigheter, som i båda fallen föranlett ett direkt engagemang från statens sida.

Senast fastlades riktlinjerna för den svenska varvsindustripolitiken i propositionen 1974: 1, bilaga 15. Av denna proposition framgår att industridepartementet år 1973 genomförde en enkätundersökning om varvens framtidsutsikter. Svaren på denna enkät synes ha lämnats före oljeprishöjningen hösten 1973. Departementschefens ställningstagande till det redovisade prognosmaterialet präglades av osäkerhet. Å ena sidan sades att "särskilt stort är det tillkommande behovet av större tonnage för oljetransporter" och att "för världens varvsindustri är denna väntade långsiktiga marknadsutveckling tillfredsställande". Å andra sidan sades att "det är därför sannolikt att en överkapacitet på oljefraktmarknaden är under uppbyggnad".

Departementschefens slutsats blev emellertid att den tidigare varvspolitiken, baserad på "den grundläggande principen att staten inte skulle medverka till en ökning av varvsindustrins kapacitet", inte längre kunde anses adekvat utformad. I stället föreslog departementschefen att statsmakterna borde vara beredda att medverka till ett upprätthållande av den svenska varvsindustrins konkurrenskraft *även om det innebär kapacitetsexpansion* (kurs. här). Industriministerns bedömning av varvsindustrins framtidsutsikter, gjord efter oljeprishöjningen, har visat sig överoptimistisk, för att inte säga direkt felaktig.

Ståndpunkterna på statligt håll har således växlat påtagligt under senare år. Det är inte omöjligt att industriministerns ljusare syn för drygt ett år sedan bidragit till att den nuvarande varvskrisen blivit svårare än vad den annars behövt vara. Under alla omständigheter visar ryckigheten i industriministerns bedömningar att offentlig planering inte utgör någon garanti för att svårigheter i fortsättningen skall kunna undvikas. Detta leder i sin tur fram till slutsatsen att staten som ägare till EMV står inför en besvärlig uppgift.

Departementschefen anför själv att de ekonomiska konsekvenserna av ett statligt övertagande inte nu kan överblickas. Förlusterna på inneliggande orderstock kan beräknas uppgå till uppemot en halv miljard kronor. Även med ett statligt övertagande av varvet är framtidsutsikterna för de anställda vid EMV mörka. Således har varvskommissionen beräknat att antalet anställda till den 30 juni 1976 kommer att behöva nedgå från cirka 5 500 till cirka 2 000 personer, om vissa sannolika avbeställningar görs. Omfattande och effektiva arbetsmarknadspolitiska stödåtgärder behöver därför omedelbart sättas in för att underlätta för dem som kan komma att lämna sina anställningar att erhålla nytt arbete.

Departementschefen anger som en målsättning att från övriga tre storvarv söka erhålla stödbeställningar, som medger en sysselsättning på ca 3 000 personer vid EMV under större delen av år 1977. Mycket talar emellertid för att denna nivå kommer att bli svår att uppnå. Som kommissionen skriver i sin rapport är nämligen en väsentlig förutsättning för de tre varvens eventuella åtaganden gentemot EMV att de själva inte drabbas av avbeställningar i sådan omfattning att sysselsättningen under år 1977 vid det egna varvet kommer i fara. Avbeställningar har redan förekommit, och ytterligare sådana är inte osannolika. Långtgående arbetsmarknadspolitiska beredskapsåtgärder bör därför förberedas för att kunna sättas in, om läget blir allvarligare än vad departementschefen nu utgår ifrån.

Den nu föreslagna lösningen av den akuta krisen vid EMV anges uttryckligen i propositionen vara av temporär och provisorisk karaktär. Departementschefen aviserar förslag till mer långsiktiga lösningar under hösten 1975. Vi vill i detta sammanhang betona vikten av att den överdrivna optimism beträffande varvsindustrins framtid som kom till uttryck i förra årets statsverksproposition inte får sätta sin prägel på de fortsatta övervägandena.

Med stöd av vad som anförts hemställs

att riksdagen beslutar

1. att hos regeringen hemställa om ytterligare arbetsmarknadspolitisk beredskap så att åtgärder kan sättas in om sysselsättningen vid Eriksberg blir lägre än vad regeringen nu räknar med,
2. att ge regeringen till känna vad i övrigt i motionen anförts.

Stockholm den 22 maj 1977

TAGE MAGNUSSON (m)

i Borås

KURT SÖDERSTRÖM (m)

GUNNAR OSKARSON (m)

KNUT WACHTMEISTER (m)

i Staffanstorps